

Аннотация

Марчук А. И. Особенности переклассификации осужденных в местах лишения свободы (социально-правовая характеристика). — Статья.

В статье автор рассматривает социально-правовые особенности переклассификации осужденных в местах лишения свободы. Данный механизм позволяет, учитывая динамические факторы классификации, изменять объем правоограничений относительно отдельного осужденного в зависимости от его поведения. Что, в свою очередь, способствует более эффективному его исправлению.

Ключевые слова: осужденный, лишение свободы, исправление, классификация, переклассификация.

Summary

Marchuk A. I. Social and legal aspects of reclassification of offenders sentenced to imprisonment. — Article.

In this article the author examines the social and legal aspects of reclassification of offenders sentenced to imprisonment. This mechanism allows taking into account dynamic factors of offender classification, change the level of restrictions for the prisoner depending on his behavior. That, in turn, contributes to more effective correction an the prisoner.

Keywords: on prison leave, imprisonment, resocialization of prisoners, reclassification.

УДК 343.84+343.85

Н. В. Кльован

ПОНЯТТЯ І ЗМІСТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧИХ І КРИМІНОЛОГІЧНИХ ФУНКЦІЙ РЕЖИМУ В МІСЦЯХ ПОЗБАВЛЕННЯ ВОЛІ

Пенітенціарна система України вже тривалий час знаходиться в процесі реформування, що викликано змінами в кримінальному законодавстві та розвитком міжнародних відносин, які диктують необхідність покращення порядку і умов тримання ув'язнених, підвищення ефективності виконання покарань, особливо пов'язаних з позбавленням волі. Вказані обставини впливають на функції режиму в місцях позбавлення волі.

Дослідженню значення і ролі режиму в місцях позбавлення волі присвячені сучасні роботи вчених. Проблемам визначення поняття та завдань і функцій режиму в установах виконання покарань присвячені роботи І. В. Саленкова; проблемам та порядку визначення виду режиму — роботи І. С. Яковець. Порівняльний аналіз вітчизняної і міжнародної концепції щодо призначення режиму здійснено В. А. Львовичкіним. Роль режиму у забезпеченні правового статусу засуджених до позбавлення волі досліджувала Ю. А. Чеботарьова. О. Г. Колб окрему увагу приділяв проблемам забезпечення режиму в УВП і його профілактичній функції. В. А. Бадира розглядала режим як карально-виховний засіб виправлення і ресоціалізації засуджених до позбавлення волі жінок. Однак питання щодо визначення і змісту кримінологічних і кримінально-виконавчих функцій режиму в місцях позбавлення волі залишається мало-розробленим.

Метою дослідження є визначення кримінально-виконавчих і кримінологічних функцій режиму в місцях позбавлення волі.

Об'єктом дослідження виступають правовідносини, що виникають в процесі і під час виконання-відбування покарання у вигляді позбавлення волі. Предметом дослідження є види і напрямки діяльності в місцях позбавлення волі, що складають кримінально-виконавчу і кримінологічну функції режиму.

Групи однорідних функцій утворюють систему функцій режиму в місцях позбавлення волі, яка представлена сукупністю упорядкованих напрямів і видів впливу режиму на суспільні відносини у сфері виконання позбавлення волі. Системність однопорядкових функцій свідчить про їхній взаємозв'язок, співвідношення і взаємозалежність, при якій система функцій перекриває (не залишає без уваги) всі напрями впливу на об'єкт і всі напрями діяльності суб'єктів впливу; дія однієї функції обумовлює (сприяє) існування іншої; дефекти однієї функції спричиняють порушення функціонування іншої (інших) та негативно впливають на дієвість та ефективність системи в цілому.

Кримінально-виконавча функція, яка полягає у забезпеченні виконання вироку суду про призначення особі покарання, не має самостійного відокремленого існування і поряд з кримінологічною і педагогічною створює оптимальну систему досягнення цілей покарання. Оскільки покарання переслідує не лише кару, а і виправлення засудженого та запобігання злочинним проявам, то режим у місцях позбавлення волі, який визначає порядок виконання і умови відбування покарання, забезпечує досягнення всіх цілей покарання. Єдність цілей покарання передбачає єдність функцій режиму. Отже, характеристика кримінально-виконавчих і кримінологічних функцій режиму в місцях позбавлення волі базується на усвідомленні їх співвідношення і взаємозв'язку, що разом з педагогічними функціями утворюють їх цілісну систему оптимального досягнення мети позбавлення волі. Кримінально-виконавчі і кримінологічні функції режиму, незважаючи на їх певну схожість і тісний невід'ємний зв'язок, розрізняються за характером, колом суб'єктів і об'єктом впливу.

Підставою для виділення кримінально-виконавчих функцій режиму в місцях позбавлення волі є характеристика предмета і метода кримінально-виконавчого права.

Предметом кримінально-виконавчого права є регулювання діяльності органів і установ виконання покарань і тих суспільних відносин, які виникають у процесі виконання та відбування покарань. Це впливає з п. 14 ст. 92 Конституції України. Крім того, ч. 1 ст. 1 КВК України уточнює, що кримінально-виконавче законодавство України регламентує порядок і умови виконання та відбування кримінальних покарань. Стосовно режиму в місцях позбавлення волі як інституту кримінально-виконавчого права, то його предметом, відповідно, є регулювання діяльності установ виконання покарань закритого типу і тих суспільних відносин, які виникають у процесі виконання та відбування позбавлення волі.

Дослідження діяльності установ виконання покарань показує, що ними здійснюються різні види діяльності, які визначені цілями покарання і обумов-

лені задачами органів і установ виконання покарань. Це кримінально-виконавча, соціально-педагогічна, оперативно-розшукова діяльність, трудова діяльність засуджених і т.д. Професор А. Х. Степанюк зазначає, що основним напрямком діяльності установ виконання покарань, що надає їй якісно визначених характеристик, слід вважати саме кримінально-виконавчу діяльність, спрямовану на реалізацію кари як однієї з цілей покарання. А також зазначає, що метою кримінально-виконавчої діяльності є кара [1, 6].

З урахуванням змін державної політики і законодавства у кримінально-виконавчій сфері щодо поводження і умов тримання ув'язнених можна говорити про трансформацію карального спрямування режиму на переважання організаційної та регулюючої його ролі. Тому метою кримінально-виконавчої діяльності слід вважати не стільки кару, скільки організацію процесу виконання покарання та реалізацію його цілей.

Об'єктом кримінально-виконавчої діяльності є двоєдиний процес виконання-відбування покарання. Виконання покарання полягає у застосуванні адміністрацією установ виконання покарань до засуджених державного примусу, тобто в процедурі обмеження їх прав та свобод, які є змістом покарання [1, 6]. Змістом позбавлення волі є ізоляція засудженого від суспільства, отже забезпечення ізоляції осіб, позбавлених волі, і є змістом виконання цього покарання. Відбування покарання є забезпеченим державним примусом правовим станом засудженого, що настає після того, як обвинувальний вирок суду набрав законної сили, і полягає у підпорядкуванні поведінки засудженого обмеженням прав та свобод, передбачених у Кримінальному кодексі України відповідним покаранням [1, 6–7]. Відбування покарання можливе у межах кримінально-виконавчих правовідносин, що виникають між адміністрацією установ виконання покарань та засудженими. Відповідно, суб'єктом виконання покарання виступає адміністрація установ, суб'єктом відбування покарання є засуджений. Всі інші фізичні та юридичні особи, які відвідують місця позбавлення волі або контактують з персоналом установи чи засудженими, котрі наділені меншим обсягом повноважень та за власної ініціативи залучаються до процесу виправлення і ресоціалізації засуджених, є учасниками кримінально-виконавчих правовідносин. Останні не наділені повноваженнями реалізації кари, застосування примусових заходів, що саме і відрізняє їх від суб'єктів кримінально-виконавчих правовідносин.

Вказаний критерій є важливим для порівняння суб'єктів і учасників кримінально-виконавчих правовідносин. Користуючись ним, деякі вчені до суб'єктів відносять також прокурора, який здійснює нагляд за дотриманням законності при виконанні кримінальних покарань, оскільки він наділений повноваженнями в межах прокурорського нагляду здійснювати примусові заходи. Проте слід погодитись з тими вченими, які зазначають, що суб'єктами є такі особи, які прямо впливають на виникнення, зміну чи припинення кримінально-виконавчих правовідносин, оскільки без їх наявності останні не можуть виникнути [2, 35]. Отже, адміністрація місця позбавлення волі та засуджені до позбавлення волі створюють дві сторони кримінально-виконавчих правовідносин і відпо-

відно два обов'язкових суб'єкта, які наділені найбільшим обсягом суб'єктивних прав та юридичних обов'язків і за їх відсутності, як зазначають окремі вчені [2, 35], кримінально-виконавчі правовідносини не виникають.

Кримінально-виконавчі функції режиму носять репресивний характер впливу, оскільки виражають зміст покарання. До того ж примус як сутність покарання в повному обсязі відбивається на характері впливу лише кримінально-виконавчих функцій, які і мають найбільший обсяг саме примусових заходів.

При цьому кримінально-виконавчі функції спрямовані на реалізацію найбільш близьких, безпосередніх цілей покарання. З точки зору кримінального закону — це мета, яка стоїть першою і начебто відокремлюється від інших — кара, як відплата за вчинене. Серед всіх перелічених цілей покарання лише вона (кара) реалізується у функціях режиму і досягається в повному обсязі і стовідсотково самим існуванням процесу виконання і відбування покарання щодо конкретного засудженого. Всі інші можуть бути досягнуті повністю або частково, а можуть бути і не досягнуті. Так, факт вчинення злочину засудженим в установі відбування покарання або вчинення особою рецидивного злочину після відбуття покарання свідчить про недоліки в реалізації кримінологічної і педагогічної функцій режиму і про недосягнення виправлення і ресоціалізації особи як цілей покарання. Постійний показник питомої ваги рецидивної і пенітенціарної злочинності в офіційних статистичних даних є тому очевидним доказом. Тому кара буде метою кримінально-виконавчої діяльності, а каральний вплив — найбільшою за обсягом складовою кримінально-виконавчої функції режиму в місцях позбавлення волі до тих пір, доки вона буде першою і основною метою покарання згідно Кримінального закону.

Проте важливість визначення кримінально-виконавчих функцій режиму полягає в необхідності дотримання прав і свобод засуджених, гуманного ставлення до них, недопущення фізичних страждань при застосуванні заходів державного примусу, а також оптимального (мінімально необхідного) обсягу застосування карального впливу.

Визначення природи кримінологічних функцій режиму в місцях позбавлення волі тісно пов'язане з предметом науки кримінології, суб'єктами, об'єктом і задачами запобіжної діяльності, із стратегією і засадами кримінологічної політики держави в їх комплексному дослідженні. Запобігання складає один з елементів предмету кримінології і органічно поєднує теоретичні аспекти науки з практичною діяльністю інститутів держави і суспільства з протидії злочинності.

Запобігання злочинності як певний процес, що відбувається у часі, має передувати реалізації злочинного наміру і не допустити вчинення злочину і настання суспільно небезпечних наслідків. За своєю природою воно первинно вже носить кримінологічний характер і здійснюється за допомогою заходів переважно не примусового характеру. Тому слід погодитись з тими вченими, котрі зазначають, що запобігання орієнтується не на репресію, а на скорочення сфери застосування примусових заходів, так звана нерепресивна (кримінологічна) протидія злочинності та її проявам [3; 4, 31], тобто виключає пере-

слідкування особи. Відповідно до міжнародних стандартів в даній сфері пріоритетним напрямом запобігання злочинності визнається захист громадян від злочинних посягань, а не лише покарання правопорушників [5].

Безсумнівно, що чим більша ступінь криміналізації особистості, чим ближче за часом і вірогідніше вчинення нею злочину, тим доцільнішим і більшим за обсягом буде застосування примусових заходів згідно принципів індивідуалізації і диференціації запобіжного впливу та ефективного співвідношення заходів примусу і переконання, що застосовуються в індивідуальній профілактиці. Однак виправдана перевага заходів непримусового характеру кожного разу, коли це дозволяють характеристики об'єкту впливу, є пріоритетним завданням запобіжної діяльності і кримінологічної політики в цілому.

Запобігання завжди має активний, наступальний характер, оскільки складається з конкретних дій (протидій) певних суб'єктів, спрямованих на обмеження, нейтралізацію дії негативних явищ і процесів, які можуть детермінувати злочинність, її окремі види чи конкретні злочини.

На органи та установи виконання покарань Кримінально-виконавчим кодексом України, який визначає серед головних завдань кримінально-виконавчої діяльності попередження вчинення нових злочинів як засудженими, так і іншими особами (ст. 1), Законом України від 23 червня 2005 р. «Про Державну кримінально-виконавчу службу України», Положенням про Державний департамент з питань виконання покарань (нині Пенітенціарна служба), затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 10 червня 2009 р. покладені завдання, насамперед, щодо запобігання злочинам засуджених та рецидивній злочинності, а також з боку особового складу зазначених установ. Так, посадові та службові особи органів і установ виконання покарань, слідчих ізоляторів зобов'язані застосовувати передбачені законом засоби виправлення і ресоціалізації засуджених; сприяти трудовому та побутовому влаштуванню осіб, звільнених від відбування покарання, та їх соціальній адаптації; запобігати вчиненню злочинів та дисциплінарних проступків в органах і установах виконання покарань та слідчих ізоляторах; виявляти причини та умови, що сприяють вчиненню злочинів і порушень режиму, вживати в межах своїх повноважень заходів до їх усунення тощо [6].

Реформування кримінально-виконавчої системи України спрямоване, насамперед, на переорієнтацію кримінально-виконавчої діяльності з переважно каральної та репресивної на соціально-відновлювану, про що свідчать і останні наукові дослідження в даній сфері [7; 8]. Такі зміни в якісному змісті пенітенціарної діяльності визначені міжнародними стандартами в сфері поводження з ув'язненими [9; 10] та передбачені затвердженою Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. Концепцією реформування кримінальної юстиції України.

Безумовно, основним (спеціальним) суб'єктом запобігання злочинності і злочинним проявам в місцях позбавлення волі є саме персонал установ, який наділений спеціальними повноваженнями і функціональними обов'язками щодо даного виду діяльності. Проте законом передбачена участь громадськості у виправленні і ресоціалізації засуджених, яка має очевидно запобіжний характер і

може проявлятися у формі діяльності піклувальних рад, батьківських комітетів, спостережних комісій, шефства, благодійної допомоги від організацій чи окремих громадян тощо. Тому коло суб'єктів запобіжної діяльності в місцях позбавлення волі є більш широким у порівнянні з кримінально-виконавчою.

Об'єкт запобіжного впливу — це окремі або сукупність різних за генезою, сферою, формами та інтенсивністю прояву негативних явищ та процесів об'єктивної дійсності матеріального, духовного і психічного характеру, які у взаємозв'язку та взаємодії утворюють основні причини і умови злочинності [11, 91].

Запобіжна діяльність переслідує виконання певних завдань, які випливають із загальних завдань кримінології, обумовлюються цілями запобіжної діяльності і конкретизуються залежно від рівня та етапу такої діяльності, суб'єктів, що здійснюють заходи, об'єкта запобіжного впливу, а також рівня розвитку суспільства. Очікуваними цілями запобіжної діяльності є обмеження дії негативних явищ і процесів, пов'язаних зі злочинністю, усунення детермінантів злочинних проявів; ліквідація криміногенних факторів формування антисуспільної спрямованості особистості та мотивації злочинної поведінки; профілактичний вплив на особу, яка за своєю антисуспільною поведінкою дає підстави припускати вчинення нею злочину, та криміногенне середовище. До основних її завдань відповідно відносять виявлення, аналіз і цілеспрямований вплив на явища, процеси і обставини, які обумовлюють злочинність і злочинні прояви; фактори формування особистості злочинця і злочинної мотивації; коло осіб, від яких можна очікувати вчинення злочину.

Розуміння предметності певного виду діяльності, відповідності її змісту до очікуваних результатів неможливе без з'ясування засобів, що її забезпечують і слугують досягненню поставленої мети. Щодо терміна «засіб», то тут слід звернутися до тлумачного словнику, який визначає його як спосіб, прийом, захід, спеціальну дію, що дає можливість здійснити щось, служить знаряддям [12]. В будь-якому разі кримінально-виконавчі та кримінологічні засоби представляють собою смислову одиницю заходів і форм діяльності персоналу кримінально-виконавчої установи та інших, задіяних в цей процес суб'єктів та учасників. В своєму комплексі кримінально-виконавчі і кримінологічні засоби складають методи кримінально-виконавчої та запобіжної діяльності в місцях позбавлення волі та становлять її зміст.

Отже, зміст кримінально-виконавчої функції режиму в місцях позбавлення волі складають засоби і методи реалізації напрямів впливу і форм кримінально-виконавчої діяльності. Змістом кримінологічної функції режиму виступають спеціальні дії, способи, прийоми цільового запобіжного характеру, що застосовуються персоналом установи та іншими суб'єктами запобігання злочинності з метою усунення чи нейтралізації криміногенних детермінантів, недопущення і відвернення окремих злочинних проявів.

Найпоширенішими методами, що застосовуються в усіх сферах управлінської діяльності (універсальні та всеохоплюючі методи державного управління [13]), є методи примусу і переконання. Переконання та примус є двома складовими процесу протидії і запобігання злочинності, де обсяг дії (впливу) одного

прямо пропорційний обсягу дії іншого. Методи переконання і примусу не тільки протилежні за внутрішнім характером, але й є факторами, що витискують один одного.

Відповідно до кримінологічного характеру запобігання злочинності, його відмежування від кримінально-правового, кримінально-процесуального та кримінально-виконавчого впливу на злочинність, особливо в діяльності правоохоронних органів, а також враховуючи стратегії кримінально-правової політики України щодо гуманізації покарання, дотримання основоположних прав і свобод осіб, стосовно яких здійснюється кримінальне переслідування, визначальним методом запобігання злочинності є метод переконання. Суть його полягає у впливі на свідомість та поведінку людей з метою формування у них правильних, суспільно прийнятних орієнтацій, настанов, переконань, розуміння необхідності добровільно і сумлінно виконувати вимоги закону та інших правових норм, а зміст становить комплекс різноманітних конкретних заходів і засобів такого впливу [14].

Специфіка запобіжної діяльності проявляється в наявності ще одного методу, не менш важливого і дієвого для відвернення криміналізації особистості, як показує практика і вказують більшість кримінологів — надання допомоги. Він стосується побутового і працевлаштування, надання можливості навчатися, організації дозвілля, встановлення соціально корисних контактів, вибору життєвих цілей і т.д. Коли застосування вказаних заходів правоохоронними органами утруднене, для їх реалізації необхідно використовувати можливості церкви, спонсорів, різних фондів, служби соціального захисту населення, центрів соціальної реабілітації і інших подібних структур.

Ми погоджуємось, що заходи переконання є пріоритетними і доцільними в запобіганні злочинності, але ми не погоджуємося з допоміжною роллю примусових заходів. Вибір характеру заходів відбувається з урахуванням багатьох факторів у кожному конкретному випадку. Щодо ролі вищевказаних методів, то вона однакова. Різниця в обсязі їх застосування в кожному конкретному випадку. Ще більше спірність допоміжної ролі примусових заходів проявляється при аналізі кримінально-виконавчої діяльності в місцях позбавлення волі.

Метод примусу в місцях позбавлення волі реалізується шляхом застосування різних за своєю юридичною природою, змістом і спрямованістю заходів впливу, регламентованих відповідними правовими нормами. Він природно широко застосовується в кримінально-виконавчій діяльності, оскільки якщо саме покарання є заходом державного примусу, то і його виконання не можливе без використання примусових засобів, ступінь інтенсивності яких прямо залежить від виду призначеного судом кримінального покарання та виду установи виконання покарань, а також поведінки засудженого під час його відбування.

Примусові засоби, що застосовуються в місцях позбавлення волі, поділяють на правові — норми кримінально-виконавчого права, і матеріально-предметні — будівлі місць позбавлення волі, захисні спорудження, система охорони, сигналізації і т. ін. Основні засоби діяльності в місцях позбавлення волі, що мають примусовий характер, зосереджені в режимних вимогах і правилах та закріп-

лені в кримінально-виконавчому законодавстві: частина їх визначена КВК України, додаткові заборони передбачені Правилами внутрішнього розпорядку установ виконання покарань.

Таким чином, кримінально-виконавча функція, яка полягає у забезпеченні виконання вироку суду про призначення особі покарання, не має самостійного відокремленого існування і поряд з кримінологічною і педагогічною створює оптимальну систему досягнення цілей покарання. Єдність цілей покарання передбачає єдність функцій режиму.

Кримінально-виконавча функція режиму в місцях позбавлення волі — це напрям впливу та види кримінально-виконавчої діяльності, що його реалізують, репресивного примусового характеру, спрямовані на реалізацію цілей покарання. При цьому кримінально-виконавчі функції спрямовані на реалізацію найбільш близьких, безпосередніх цілей покарання, до яких відносяться кара і ресоціалізація засудженого.

Функціональними сторонами виступають адміністрація місць позбавлення волі, яка наділена повноваженнями реалізації кари, застосування примусових заходів, та засуджені, які підпорядковують свою поведінку обмеженням прав і свобод, передбачених Кримінальним кодексом України стосовно покарання у виді позбавлення волі.

Кримінально-виконавча діяльність складається з передбачених законом в компетенції персоналу установи виконання покарань заходів, складовим елементом яких є засіб. Основні кримінально-виконавчі засоби діяльності в місцях позбавлення волі зосереджені в режимних вимогах і правилах та закріплені в кримінально-виконавчому законодавстві. Дотримання передбачених законом зобов'язань і заборон контролюється персоналом установ виконання покарань при здійсненні ним кримінально-виконавчої діяльності.

Під кримінологічною функцією режиму в місцях позбавлення волі можна розуміти напрям впливу та види діяльності, що його реалізують, цільового запобіжного випереджувального відносно злочинності чи конкретного злочину нерепресивного характеру, що застосовуються персоналом місць позбавлення волі та іншими суб'єктами запобігання злочинності, спрямовані на окремі або сукупність негативних явищ та процесів матеріального, духовного і психічного характеру, які у взаємозв'язку та взаємодії утворюють криміногенні детермінанти, з метою недопущення і відвернення злочинності та злочинних проявів.

Коло суб'єктів запобіжної діяльності в місцях позбавлення волі є більш широким у порівнянні з кримінально-виконавчою і включає дві класифікаційні групи: спеціальні та загальні. Основним суб'єктом запобігання злочинності і злочинним проявам в місцях позбавлення волі є персонал установ, який наділений спеціальними повноваженнями і функціональними обов'язками щодо даного виду діяльності. До групи загальних суб'єктів відносяться громадські інституції, які згідно з законом беруть участь у виправленні і ресоціалізації засуджених, що має очевидно запобіжний характер і може проявлятися у формі діяльності піклувальних рад, батьківських комітетів, спостережних комісій, шефства, благодійної допомоги від організацій чи окремих громадян тощо.

Література

1. Кримінально-виконавче право України : підручник / за ред. А. Х. Степанюка. — Х. : Право, 2005.
2. Уголовно-исполнительное право : учебник / А. С. Михлин, П. Г. Пономарев [и др.] ; под ред. И. В. Шмарова. — М. : Новый юрист, 1998.
3. Голіна В. В. Кримінологічна політика в Україні: деякі теоретико-прикладні проблеми // Вісник Академії правових наук України. — 2008. — № 2. — С. 182–190.
4. Теоретические основы предупреждения преступности : монография / отв. ред.: В. К. Звирбуль, В. В. Клочков, М. Г. Миньковский. — М. : Юрид. лит., 1977.
5. Проект резолюции ООН № 1937/34, 21/7/97 от 1997г. «Элементы ответственного предупреждения преступности: стандарты и нормы» [Электронный ресурс]. — Режим доступа : zakon1.rada.gov.ua.
6. Про Державну кримінально-виконавчу службу України : Закон України від 23 черв. 2005 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 30. — Ст. 409.
7. Колб О. Г. Установа виконання покарань як суб'єкт профілактики злочинів : монографія / О. Г. Колб. — Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2006. — 464 с.
8. Джужа О. М. Щодо оптимізації системи виконання покарань України / О. М. Джужа, А. В. Кирилюк // Право та управління. — 2011. — № 1. — С. 141–147.
9. Европейские пенитенциарные правила, объявленные рекомендацией № R (87)3 Комитета министров Совета Европы от 12.02.1987 года // Права людини і професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій / Укр.-амер. бюро захисту прав людини. — Амстердам ; К., 1996.
10. Минимальные стандартные правила обращения с заключенными, принятые ООН 30.08.1955 года // Права людини і професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій / Укр.-амер. бюро захисту прав людини. — Амстердам ; К., 1996.
11. Курс лекций по криминологии : учеб. пособие / под ред. И. Н. Даньшина и В. В. Голины. — Х. : Одиссей, 2007.
12. Новий тлумачний словник української мови. В 3 т. Т. 1 / уклад.: В. Яременко, О. Сліпущко. — К. : Аконт, 2006. — 926 с.
13. Ключев О. М. Форми та методи профілактичної діяльності органів внутрішніх справ на місцевому рівні // Форум права. — 2007. — № 1. — С. 101.
14. Битяк Ю. П. Переконання і примус у державному управлінні. Адміністративна відповідальність : конспекти лекцій / Ю. П. Битяк, В. В. Зуй, А. Т. Комзюк. — Х. : Укр. юрид. акад., 1994. — 44 с.

Анотація

Кльован Н. В. Визначення і зміст кримінально-виконавчих і кримінологічних функцій режиму в місцях позбавлення волі. — Стаття.

Режим у місцях позбавлення волі виконує низку функцій, що реалізуються в окремих напрямках його впливу і формах діяльності різних суб'єктів. У статті досліджується кримінально-виконавчі і кримінологічні функції режиму, специфічні властивості і ознаки, що їх відокремлюють, виділені об'єкти впливу і функціональні суб'єкти. Автор проаналізував засоби і методи, котрі становлять зміст кожної з вказаних функцій режиму. Сформульовані дефініції кримінально-виконавчої і кримінологічної функцій режиму в місцях позбавлення волі, а також засобів і заходів, що їх складають.

Ключові слова: функції режиму в місцях позбавлення волі, кримінально-виконавча діяльність, запобігання злочинності, методи запобігання злочинності, засоби запобігання злочинності.

Аннотация

Клѣван Н. В. Понятие и содержание уголовно-исполнительных и криминологических функций режима в местах лишения свободы. — Статья.

Режим в местах лишения свободы выполняет ряд функций, реализующихся через отдельные направления его воздействия и формы деятельности различных субъектов. В статье исследуются уголовно-исполнительные и криминологические функции режима, специфические свойства и

признаки, их разграничивающие, выделены их объекты и функциональные субъекты. Автор проанализировал средства и методы, которые составляют содержание каждой из указанных функций режима. Сформулированы понятия уголовно-исполнительной и криминологической функций режима в местах лишения свободы, а также средств и мер, их составляющих.

Ключевые слова: функции режима в местах лишения свободы, уголовно-исполнительная деятельность, предупреждение преступности, методы предупреждения преступности, средства предупреждения преступности.

Summary

Klyovan N. V. The definition and contents of criminal-executive and criminology functions of a regime in places of imprisonment. — Article.

Regime in places of imprisonment accomplishes a range of functions, which are being fulfilled through separate directions of its interaction and forms of various subjects' actions. The article investigates the criminal-executive and criminology functions of a regime, peculiar features and indications, which actually demarcate them; emphasis is mainly laid on its objects and functional subjects. The author has analyzed means and methods, which comprise the contents of each mentioned function of a regime. Inter alia, the article represents the definitions of the criminal-executive and criminology functions of a regime in places of imprisonment, as well as means and measures comprising them.

Keywords: functions of a regime in places of imprisonment, criminal-executive activity, criminality prevention, methods of criminality prevention, means of criminality prevention.

УДК. 343.985.2

Д. К. Василяка

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ ТА ТЕРМІНІВ У КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ ЗАКОНІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Загальновідомо, що теорія нерозривно пов'язана з практикою, взаємообумовлена. В цьому її необхідність і соціальне призначення. Важко переоцінити ступінь впливу теорії на практику, коли він виражається в повсякчасному застосуванні органами дізнання, досудового слідства, прокуратури, суду, адвокатури кримінально-процесуальних норм, розроблених з урахуванням останніх досягнень науки і сформульовані при безпосередній участі вчених. Це поєднання доктрини з практикою ще більше ускладнюється, коли в законі проведена від початку до кінця єдина концепція кримінального процесу, коли кожна норма, навіть взята ізольовано, є по суті одним з часткових виявів саме цієї концепції. Тоді все процесуальне регулювання стає цілим, логічно обумовленим і практично необхідним [1, 3]. Особливо на сучасному етапі, коли зміни в юридичній надбудові суспільства внесли свої корективи в досліджувану проблему.

Основною проблемою, яка існує сьогодні в кримінальному процесі, є формування правових норм та закону в цілому з дотриманням вимог юридичної техніки, мовного його викладення [2; 3] та вживання (використання) в редакціях окремих норм понять та термінів.

Мета статті полягає у дослідженні проблемних питань щодо визначення понять та термінів у кримінально-процесуальному законі України.